

Índex

Presentació.....	7
Pròleg.....	9
La fotografia com a document.....	11
Vistes de la localitat.....	14
Vida privada.....	22
Vida social.....	46
Món del treball	78
Docència	94
Vida religiosa	108
Església parroquial	142
Cicle festiu, cultura i oci.....	152
Automoció, signes de progrés i estany	182
Fútbol i bicicletes	194
Política i servei militar	206
Annex.....	216
Agraïments	230

RAFEL PANADÉS I FARRÉ

Alcalde del Poal

Presentació

És una satisfacció poder presentar-vos un llibre que és la mostra fotogràfica de la història del Poal, de la nostra gent, de les nostres arrels i dels costums que en un moment donat van ser immortalitzats.

Durant la legislatura 2011-2015 va sorgir la idea de fer un llibre de recull fotogràfic. El dia de la tercera festa dels fills del poble (2 de juny de 2012) vaig comentar durant la salutació als assistents que s'estava treballant en una aplegada fotogràfica i aquell mateix dia es va fer una primera exposició de fotografies.

Es va creure que era el moment de recollir en un llibre el màxim de fotografies del poble i alhora fer-ne una breu descripció.

El Poal no comptava amb cap llibre d'aquest format; volíem que les imatges del poble, la seva història, quedessin reflectides en paper i fos

un "petit tresor" per a cadascuna de les famílies del Poal.

S'ha convidat tot el poble a portar fotografies i s'ha fet la descripció de cadascuna d'elles. Ha estat una tasca laboriosa, perquè en total s'han escanejat més de 1.000 fotografies. Malauradament, atesa la impossibilitat de publicar-les totes, se n'ha fet una tria representativa i l'Ajuntament n'ha creat un arxiu, del qual s'ha lliurat una còpia a l'Arxiu Comarcal del Pla d'Urgell.

Aquest llibre fa un recorregut per la història del nostre poble des de l'any 1900 fins al 2000 mitjançant fotografies de diversos temes, amb referència a festes, tradicions, celebracions; la joventut, la vellesa; la vida pagesa al llarg dels anys, l'escola, els costums religiosos; l'urbanisme de carrers i places i afores; l'arquitectura, i fer-nos entendre i recordar d'una manera gràfica l'evolució

al llarg dels anys, de la qual cosa de vegades sembla que no som conscients.

La meva felicitació i la de la Corporació Municipal que represento a totes les persones que han realitzat el treball, que és el resultat d'un esforç de moltes hores, de dies, de setmanes i de mesos, per fer possible el compromís que va assumir l'Ajuntament per a la seva publicació. La tasca de recerca és digna d'agrair i la millor prova n'és el llibre que teniu a les mans. A més a més, el nostre reconeixement a tothom que amablement ha cedit fotografies per a la seva publicació, la qual cosa ha fet realitat un recull gràfic del Poal.

Espero que aquest llibre sigui un bon record, ens faci sentir identificats amb el nostre poble i ens ajudi a conèixer millor el nostre passat, és a dir, la nostra història.

Pròleg

Quan vam saber que l'Ajuntament volia editar un llibre de "recull fotogràfic" del Poal que reflectís les vivències dels veïns des de diferents aspectes: el social, l'esportiu, el religiós, l'educatiu, el costumista... un grup de persones ens vam oferir voluntàries a participar en aquest projecte.

Va ser tot un repte, ja que una obra d'aquestes característiques calia dur-la a terme amb rigor i, per tant, seria una tasca laboriosa i llarga.

Ens vam marcar una pauta de treball i un calendari d'actuacions:

1. Recollida de fotos i dades per a elaborar els peus de foto.
2. Agrupament per "temes" de les diferents fotos.
3. Cronologia de les imatges.
4. Afegir un apèndix d'informació complementària del municipi, fets històrics, anècdotes, etc.
5. Digitalització de tot el material (més de 1.000 fotografies).
6. Informatització de tot el treball.
7. Diversos contactes i consultes amb els editors sobre aspectes tècnics, mides de les fotografies i altres aspectes de la preedició.

Som conscients que des de l'inici del treball ha passat molt de temps

Miquel Ardèvol Fernández, Filo Ribalta Adern, Joan Panadés Grifoll, Rafel Panadés Farré i Rosa Mari Escolà Reñé.

però hi ha moltes raons per les quals hem necessitat aquest ampli marge temporal per enllestir l'obra.

Estem satisfets de la nostra tasca i ens complau encara més perquè és una obra important i única al poble; amb un interès molt global per a tothom que manté un vincle amb el Poal, tant pel sentiment que desperta cada fotografia com per la gent que s'hi retrata, els camps, els carrers, les cases, les activitats de cada dia...

Creiem que aquesta obra es caracteritza pel rigor a l'hora d'exposar les dades històriques, les anècdotes i la identificació dels personatges. Cal dir però que està subjecta a possibles errors ja que algunes

identificacions han estat prou difícils. Tingueu en compte a l'hora de contemplar les persones de les fotografies que l'esment dels noms sempre es fa d'esquerra a dreta.

Donem gràcies a la gent que ha aportat les seves fotografies i que ens n'ha facilitat la informació.

Estem agraïts també a l'Ajuntament pel seu suport incondicional al projecte.

Esperem que gaudiu de la lectura i de les imatges que us ofereix aquest llibre, sens dubte que als grans us ajudarà a recordar el passat i als joves us serà una bona eina per a conèixer el vostre origen i els vostres avantpassats.

JOAN FARRÉ I VILADRICH

La fotografia com a document

D'ON SURT LA FOTOGRAFIA?

L'any 1839, Louis Daguerre, va presentar a París el seu descobriment, consistent en l'obtenció mitjançant una llarga exposició en una cambra fosca i una placa de coure coberta amb una solució de plata, d'una imatge única, positiva, sobre un paper sensibilitzat amb sals de plata, de la qual però, no es podien fer reproduccions. Es va anomenar *daguerrotip*.

L'any 1841, William Henry Fox Talbot va presentar a Londres el seu *calotip*, una nova tècnica basada en l'obtenció, també amb una cambra fosca, d'una imatge invertida, és a dir, en negatiu, sobre un paper impregnat de nitrat de plata. Però el gran avenç de Talbot era que aquesta imatge negativa posteriorment podia ésser positivada tantes vegades com es volgués. Havia descobert la còpia fotogràfica i va ésser el primer a utilitzar la paraula *fotografia*, que prové del grec i significa 'dibuixar amb la llum'.

Més endavant, per a les imatges negatives, el paper es va substituir per plaques de vidre emulsiona-

des amb col·lodió i, per a les còpies positives, es va emprar el paper albuminat.

A principis del segle xx es va començar a fer servir les emulsions de gelatina i bromur de plata, més sensibles i que permetien reduir el temps d'exposició. Poc temps després van aparèixer els suports plàstics per als negatius, molt més lleugers que el vidre. I l'arribada del rotlle de plàstic va suposar una revolució per al món de la fotografia, tant dels suports com de les càmeres, perquè n'abaratia extraordinàriament el cost. Fins aleshores, si tenim en compte que el preu d'una càmera fotogràfica era molt elevat i gairebé només en tenien els fotògrafs professionals, l'única manera de disposar d'una fotografia era anar, ben mudats, a cal retratista o esperar si en venia al poble per a les festes assenyalades.

A partir dels anys 1935 i 1936 es va estendre l'ús de la fotografia en color i l'arribada a finals dels anys vuitanta del segle passat de la fotografia digital mitjançant l'ús de fotosensors va suposar un dels canvis més substancials en el món de la imatge.

El temps que ha passat des d'aquella imatge única, positivada, el *daguerrotip*, fins als més de sis-cents milions d'imatges diàries que actualment s'editen només a Facebook ens permet copsar com ha evolucionat el món de la fotografia.

LA FOTOGRAFIA ÉS UN DOCUMENT?

Tal com ens diu la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC) de l'any 2007, document d'arxiu és la informació enregistrada, amb independència del suport o de les seves característiques físiques i intel·lectuals, produïda o rebuda i conservada per una organització o una persona en el desenvolupament de les seves activitats. Pel llenguatge utilitzat els documents poden ésser: textuals, cartogràfics (mapes, plànols...), audiovisuals, sonors i icònics (fotografies, dibuixos, cartells, gravats, gràfics, etc.). I també hem d'incloure els documents electrònics.

Els documents textuals ens parlen de l'urbanisme, per exemple de quan es va ordenar el raval i es va fer la venda dels patis, ens descriuen els cups que hi havia per a

conservar el gra, el vi i l'oli, i ens diuen on estaven situades les basses d'aigua, la Bassa Bona i la Bassa Bovera. Un document sonor que recull la memòria de la gent gran ens relata quan va arribar la llum al poble, el primer enllumenat elèctric als carrers i com la canalla es reunia a la plaça i quan l'encenien començaven a fer una volta pels carrers del poble tot cridant d'alegria. A través de l'observació dels plànols del segle xx i dels actuals podem veure com s'ha transformat el poble i el terme. Els documents icònics com les fotografies guarden i fixen una part d'aquestes històries en forma d'imatges i són de gran utilitat per a conèixer i il·lustrar el passat.

Joan Boadas, director de l'Arxiu Municipal de Girona, diu que les fotografies són documents que, sense cap paraula, ens informen d'una època absent. També diu que una imatge ens pot dir moltes coses i que té una diversitat de lectures i de respostes en funció de les preguntes que li fem: una fotografia ens pot aportar tanta o fins i tot més informació que un document escrit.

Sense cap mena de dubte, podem considerar les fotografies com a veritables documents històrics i com una font documental de primer ordre.

Cada fotografia té darrere seu un relat, primerament la idea, la intenció

de qui la fa, el fotògraf, o de qui l'encarrega, per a deixar constància d'un fet o una acció en un espai concret, després el seu tractament al laboratori, posteriorment quina interpretació en fa cadascuna de les persones que la mira i, finalment, on i de quina manera la guardem.

Gairebé en totes les cases del Poal es conserven fotografies, quasi sempre familiars, en un calaix o en una capsa de sabates o metàl·lica i més darrerament en àlbums, dintre de calaixeres, armaris o baguls. Les més antigues gairebé totes són fetes a l'estudi del retratista i les posteriors la majoria seran dels fotògrafs Roselló, Roca, Paco, Valls o Font de Mollerussa, del Calafell de Tàrraga, dels Gausí, Porta o Garsaball de Lleida, del Cendrós de Castellserà. I també en trobarem de J. Torres, del Poal. Les més actuals majoritàriament ja són d'autors locals.

Totes aquestes fotografies ocupen un lloc en l'espai. En canvi, les imatges que avui obtenim digitalment poques vegades gaudeixen de materialitat física i només "existeixen" quan les visionem a través de les pantalles. Els fitxers d'aquestes imatges s'arxiven, es guarden a les memòries dels discs durs, als servidors, als "núvols", etc.

Les fotografies d'aquest llibre, ens "parlen" del nostre poble i ens per-

meten veure les transformacions que ha sofert amb el pas del temps, ens deixen veure com era la vida en comú de la nostra societat però també la d'una família o la d'un individu o la d'un grup de persones; ens ensenyen, per exemple, com era l'escola, l'"estudi" dels nens i la "costura" de les nenes tal com les anomenàvem anys enrere; com es treballava al tros i a l'era i com tot va canviar amb la mecanització del camp; podem contemplar els nostres esportistes, sobretot futbolistes i ciclistes; veurem com es va fer l'ampliació de l'església, l'*obra nova*, i els actes religiosos més rellevants, com les misses i les processons, sovint amb les *forces vives* al capdavant. I també podem veure com van canviant els carrers (carrers de terra, la construcció de voreres, pavimentació...), les seves cases (materials i tècniques de construcció), el mobiliari urbà, l'arbrat, els animals i els vehicles, les persones que hi apareixen, el seu vestuari i els pentinats...

Aquest recull fotogràfic és una part de la història "no oficial" del nostre poble: la dels homes i dones que viuen, treballen i es diverteixen en comunitat i que realment són els veritables protagonistes de LA HISTÒRIA del Poal.